

Johan Vanderbrugghen

EN PASSANT 20

een wat eigenzinnige kijk
op de banaliteit van alledag

verzamelde columns

– Brave New Books –

Banaliteit is een rekbaar begrip. Ze kan zich zomaar voordoen op straat, in de lokale winkel, of alleen maar ik je hoofd. Aan onderwerpen geen gebrek: sociale media, klimaat, postpakjes, politiek, kleurcodes, oud worden...

En dan kan je de ernstige toer opgaan, erom lachen, je ergeren, relativieren...

Op straat, in de winkel, in de late namiddag in het koffiehuis of nog elders, overal kom je mensen tegen. Mij laat hun aanwezigheid zelden onberoerd. Vooral hun commentaren trekken, vaak ongewild, mijn aandacht. Ik luister passief, soms vanuit een vage nieuwsgierigheid en een enkele keer laat ik mij verleiden tot een babbel.

Bij deze vluchtige ontmoetingen vertonen sommigen de spontane neiging om ongevraagd en omstandig hun persoonlijke mening te ventileren over politiek, milieu, het kusttoerisme, de koers, Facebook... Meestal uiten ze daarbij gemeenplaatsen, banaliteiten. Een enkele keer hoor ik wijze woorden, een bijzondere invalshoek, wat mij aan het denken zet en dan hoor ik mezelf zeggen: dit moet ik optekenen, straks...

... EN PASSANT

Inhoud

1	faceliftdrift	7
2	zucht	15
3	kantelpunt	21
4	magenta	29
5	brief aan C.	39
6	smetvrees	45
7	kleurcodes	51
8	het interview	63
9	de pakjes van de post	81
10	dossiernummer 282957273	91
11	instagram voor senioren	103
12	tena men	111
13	avec le temps	121
14	spioenkop	133
15	quickscan	141
16	50% korting	151
17	voor altijd	159
18	mijn geboortegrond	169
19	de jaarlijkse afspraak	183
20	de columnist	199

Om een lang verhaal kort te maken... Vorige zondag sprak ik een van de kassiersters aan: 'Mevrouw, zou het kunnen dat er problemen zijn met de bevoorrading? Ik zag nergens vis liggen in die prachtige nieuwe afdeling. Alleen maar mosselen.'

Ik zweeg over het al sedert enkele dagen verdwenen papier en schrijfgerief.

'Nee nee, er is geen probleem. De verse producten worden niet meer aangevuld omdat de winkel gaat sluiten.'

'Oei, wat spijtig', hoorde ik mezelf zeggen en ik dacht: sluiten, hoe kan dat nu? Net nu ze al die kosten hebben gemaakt.

| FACELIFTDRIFT |

Al enkele dagen was overduidelijk het geluid van slijpschijven te horen geweest van ergens achter de frigorekken met zuivelwaren. Op vrijdag van diezelfde week was daar tijdens mijn zoektocht naar bio verse kaas de geur van nog vochtige cement bij gekomen en een van de frigo's met zuivel was opzijgeschoven zodat ik zowaar onverwacht een gratis inkijk kreeg in een donkere ruimte achterin het gebouw met zijn vele kamers waar een eenzame vloerder aan het werk bleek te zijn... De man was tegels aan het leggen, identiek aan deze van waar ik op dat eigenste ogenblik verbaasd stond te staren naar de onvermoede werkzaamheden. Er is geen twijfel mogelijk, dacht ik: ons warenhuis, waar ik intussen al ruim vier jaar dagelijks kom, is blijkbaar aan uitbreiding toe en ik heb het niet zien aankomen.

De voorbije dagen of weken was er bij mijn weten nergens iets aangekondigd of geafficheerd. Misschien had er een bericht gestaan in een of andere veelkleurige reclamefolder: 'Beste klant, om u nog beter te dienen, zal uw vertrouwd warenhuis binnenkort een grondige facelift ondergaan. We stellen daarbij alles in het werk opdat u tijdens uw aankopen zo weinig mogelijk hinder ondervindt'. Het zou zomaar kunnen. Maar ja, ik lees nooit, jawel

nóóit de publiciteitsblaadjes, zeker niet deze waarin de klant met een halve kilo gratis gemengd gehakt wordt verleid een hele kilo in te slaan.

Misschien werd het heuglijke nieuws ook nog eens op de website aangekondigd, opdat een belangrijk deel van de doelgroep, namelijk wie een sticker 'geen reclamedrukwerk' op zijn brievenbus heeft kleven, zeker niet in het ongewisse zou blijven. Maar zoeken naar of toevallig botsen op dit soort informatie op het internet, dat is evenmin aan mij besteed.

Verder viel er ook niet aan de ingang, de kassa's of ergens aan de muur een of andere nuttige mededeling te bespeuren, behalve dan de nieuwste slogan 'goed kopen, goed eten. Onze belofte'...

Een mens zou het bijna vergeten zijn, maar een hele tijd geleden werd de buitenkant van het gebouw grondig gerenoveerd. Wekenlang deden drillhamers het gebouw op zijn fundamenteën daveren. Er werd zo grondig gestript dat je, tijdens het aanschuiven naar de kassa, langs enkele opzijgeschoven plafondtegels hier en daar een stukje van de hemel kon zien. Tijdens de werken had het in die zone vervelend getoet en was er al eens werf- of regenwater binnengesijpeld. Maar het was goed gekomen. Het warenhuis staat nu te schitteren met zijn frisse gevel, nieuwe ramen in de appartementen op de verdiepingen, een modern ogende inkom.

En nu was de binnenkant aan de beurt, tweede luik van een verfraaiingsproject dat vermoedelijk al een hele tijd geleden was bedacht.

Na mijn ontdekking van de werf in de duistere achterkamer werden elders de plafondtegels nu ten tweeden male opzijgeschoven, zodat de mannen, hoog op hun ladders met het hoofd in de holle ruimte tussen een kluwen van elektrische kabels, oude verbindingen konden verleggen, doorknippen, nieuwe lijnen trekken naar frigo's, lampen, kassa's. Steeds meer tegels werden verschoven zodat heren der in het plafond, zonder duidelijk patroon, obscene gaten waren verschenen. Zouden de mannen, steeds verder verstoken van elk noodzakelijk inzicht, overzicht of vertrouwen in de goede afloop, koortsachtig op zoek zijn naar... ja, naar wat? Straks gaat het licht nog uit, dacht ik en vallen frigo's en vriezers stil. Maar wacht eens... Misschien komt er wel een heuse geluidsinstallatie met een gezellig muziekje en een stem af en toe die omroept dat kassa vier opengaat. Ik had daar nog nooit bij stilgestaan, maar plots begon ik te verlangen naar een aardig warenhuisdeuntje.

Intussen werd de achterin gelegen werf stilaan omgetoverd tot volwaardig onderdeel van de winkel: de vloer werd geschrobd, er brandde al gezellig licht en nieuwe nog in cellofaan verpakte frigo's werden er binnengereden. Enige dagen later, het was op een maandag, volgde de stille opening: klanten gingen aarzelend op verkenning in de gloednieuwe afdeling met opvallend verruimd wijnassortiment, verse vis- en vleeswaren, verleidelijk uitgesteld in lage open koelkasten die anders zoemden dan hun voorgangers, alles badend in strelend sfeerlicht.

Maar in het oude gedeelte was er gelijktijdig en onverwacht een vervelende transformatie ingezet: je kon er plots het toiletpapier

niet meer aantreffen op zijn vertrouwde plaats. De papierafdeling was zelfs helemaal opgedoekt. Ook het brood was moeilijk te vinden en tot overmaat van ramp had men, vermoedelijk tijdens de zondagsrust, sommige rekken dichter bij elkaar geschoven. De verlichting was gedecimeerd en in de plaats daarvan slingerde een kilometerslang lint met koele led-lampjes kriskras door het warenhuis. Een vervroegde kerstdag. Tot driemaal toe heb ik die dag alle gangen doorkruist om alles op mijn boodschappenlijstje doorstreept te krijgen.

Kon het nog erger? Toch wel, want weer enige dagen later wees een met zwarte stift getekende grote pijl aan de gebarricadeerde inkom gebiedend in de richting van de uitgang. Het gedeelte van de winkel achter de inkomdeuren was tijdelijk ontoegankelijk verklaard want ontruimd, wachtend op een volledig nieuwe inrichting. De afdeling fruit en groenten was verhuisd naar een krappe duistere hoek. De ruimte vóór de kassa's was beangstigend leeg. Om agorafoob bij te worden.

Om een lang verhaal kort te maken... Vorige zondag sprak ik een van de kassiersters aan: 'Mevrouw, zou het kunnen dat er problemen zijn met de bevoorrading? Ik zag nergens vis liggen in die prachtige nieuwe afdeling. Alleen maar mosselen.' Ik zweeg over het al sedert enkele dagen verdwenen papier en schrijfgerief. 'Nee nee, er is geen probleem. De verse producten worden niet meer aangevuld omdat de winkel gaat sluiten. 'Oei, wat spijtig', hoorde ik mezelf zeggen en ik dacht: sluiten, hoe

kan dat nu? Net nu ze al die kosten hebben gemaakt.

'Nee nee, je begrijpt me verkeerd. De herinrichting loopt op haar laatste benen. We sluiten enkele dagen en dan gaan we gewoon terug open.'

'Oh, wat fijn. En wordt er bij die gelegenheid een glaasje aangeboden?'

De kassierster, onzeker kijkend: 'Dat moet je aan de bazen vragen.'

'Het was maar een grapje, mevrouw. Alvast gefeliciteerd. Als het hier allemaal wordt zoals in die nieuwe afdeling, zal het er heel mooi uitzien.'

Bij het verlaten van de winkel zie ik een groot plakkaat, zo eentje waarmee sandwichmannen in een vorige eeuw op de stoep pleegden heen en weer te lopen met een of andere slogan op hun rug en torso Op het plakkaat staat te lezen: 'Wij gaan 4 dagen dicht. Winkel terug open op vrijdag ... '

Dan toch een mededeling, eentje op de valreep.

Plots begrijp ik de betekenis van de leegte vóór de kassa's. Zeg dat het niet waar is: het personeel gaat nieuwe kassa's krijgen ... en stoelen ... die tot op de draad versleten stoelen... eindelijk.

Nu nog de ideeënbus. Waar zou die kartonnen doos van weleer gebleven zijn? Lange tijd stond ze in het zicht naast de uitgang. Op zekere dag stond ze plompverloren ergens in een donkere hoek en even later was ze helemaal verdwenen. Ik hoop dat ze terugkomt. Misschien zal ze ook wel een facelift gekregen hebben.

Ik zou er een vraag kunnen in stoppen: 'Waarom staat die heerlijke Grigio Venato 0% al een hele tijd niet meer in de rekken?'

Uiteraard zou ik meteen ook langs dezelfde weg bazen en personeel kunnen feliciteren met de vernieuwde zaak. En met de ongelooflijke vaststelling dat tijdens die hele periode de winkel slechts vier dagen zal zijn dicht geweest. Een heksentoer.

Hopelijk ontsnappen de prijzen van de producten aan de facelift drift.

18/11/2019

Hoe zou het er aan de andere kant uitzien, vraag ik me dan af. Er is nog nooit iemand teruggekeerd om het te komen uitleggen, beweerde mijn moeder wel eens. Zal ik springen, met de ogen dicht, vol vertrouwen?

Na mijn ochtendwandeling had ik mij in de bistro met zicht op het water in een rustig hoekje geïnstalleerd om ongestoord in het hoofdartikel van Knack te duiken. Een van de gewezen voorzitters van de SPA, bovendien zoon van de keizer van Leuven liet er zijn licht schijnen op de aanslepende verkenning- en preformatiegesprekken in het koninkrijk België. Buiten ging de wind, voorbode van de eerste herfststorm, al hevig te keer.

Ik verkeerde in opperbeste stemming want in het aangename gezelschap van een heerlijk geurende kop Illy koffie. Tot die twee oudere dames binnenkwamen, die uitgerekend het tafeltje pal naast het mijne uitkozen om, zo vreesde ik, daar de rest van hun voormiddag samen door te brengen. Ik kende hen niet, de uitbater daarentegen wel, want hij kwam vrijwel meteen, ongevraagd, aandraven met een thee en een witte wijn.

Ik probeerde me te concentreren op de kop van het artikel dat open voor me lag. *'Jan Jambon vergeet dat de wereld voortdurend in dezelfde richting draait: teruggaan kan nooit. Hij heeft nog altijd een Cyriel Verschaeve-reflex'*. De zoon van de keizer van Leuven had het uiteraard over het controversiële cultuurbeleid van onze nieuwbakken minister-president. Een week geleden was er ook al

een commentaar geweest waarin werd beweerd dat *'uitsluitend investeren in het verleden, in monocultuur dus, leidt tot vershraling van het landschap. Het doodt de diversiteit en aldus het leven zelf'*. Prachtige metafoor.

Ze zitten in mijn aura, dacht ik en ze praten te luid. Vooral de gestuikte blonde met de in korte krullen gezette permanent, back to the fifties. De andere dame, met een kastanjebruin sluijk kapsel in pony snit en een opvallend gelig gezicht, wellicht had ze het aan de lever, zat er afwezig bij als kampte ze met een stil verdriet.

De blonde: 'Het is goed dat je terug onder de mensen komt. Gaat het een beetje?'

De donkere: 'Het moet wel. Het leven gaat verder.' Ze nipte van haar thee, staarde voor zich uit.

Ik probeerde me zo goed mogelijk af te sluiten van mijn omgeving, niet te luisteren. *'Er rijden meer elektrische bussen rond in het centrum van Kaïro dan in heel Vlaanderen. De volgende generatie zal opdraaien voor de kosten...'*

'En jij? Hoe gaat het met jouw André?'

'Gisteren had hij een mindere dag. Hij herkende mij weer niet en sprak heel de tijd tegen Martha. Hij zag er tevreden uit. Gelukkig.' Martha bleek zijn eerste grote liefde te zijn geweest. Die er al lang niet meer was.

'Ik vond de tekst op Emerics overlijdensbericht zo pakkend, iets over de lichtjes die hij al had aangestoken zodat je hem straks niet zou moeten zoeken in het donker. Echt iets voor jullie.'

'Wij hadden dat vooraf afgesproken. Hij wou het zo.'

Blijkbaar had Emeric de strijd tegen de vreselijke ziekte verloren. De dokters hadden wel alles in het werk gesteld om het hem tijdens zijn laatste uren zo draaglijk mogelijk te maken. Terwijl André vaak zijn vrouw niet meer herkent, allengs verglijdt naar een ver verleden.

Ongewild werd ik deelgenoot van, inbreker in het gesprek tussen de twee vriendinnen met hun stil verdriet.

'Weet je welk beeld er deze morgen zo ineens in mij opkwam? Van die avond in Parijs, weet je nog? André wou per se naar de French Cancan. Om die meisjes te zien dansen. Heb je zijn ogen toen gezien?'

De dames kregen binnenpretjes, begonnen gelijktijdig gegeneerd te gniffelen. Even maar.

Plots bevond ik mij, ruim een halve eeuw geleden, terug in de verduisterde kamer met de uitgemergelde oude man op zijn sterfbed. Mijn pépé. Niet alleen het kermen was er geweest, ondanks de vele morfine, maar nog erger die verdwaasde blik, zijn angst voor de eeuwigdurende donkere leegte. Niet zo is het de grootvader van mijn vrouw vergaan. In zijn laatste levensuur had hij slechts twee wensen meer gehad, twee simpele verzoeken: of hij nog eens al zijn kinderen mocht zien en dat ze zijn benen mooi moesten strekken, zodat de meisjes straks geen moeite zouden hebben om hem in de kist te krijgen. Waarna hij vredig en vol vertrouwen is heengegaan.

Vroeger - voor het eerst realiseerde ik mij dat dit 'vroeger' zich grosso modo moet situeren in de periode vóór mijn zestigste verjaardag - zou een toevallig beluisterd gesprek over ziekte, aftakeling en dood mij nooit zo diep beroerd hebben als op dit eigenste ogenblik, hier in de bistro.

'De Vlaamse canon stopt ergens bij 'De Witte' van Ernest Claes. Dat Vlaanderen was een bekrompen, armoedig, paternalistisch land'. De letters en woorden dansten op en neer. Hun betekenis drong nog nauwelijks tot me door...

Vroeger had ik maar zelden stilgestaan bij kommer en kwel, toch zeker niet bij mezelf. Ik had toekomstplannen, projecten gehad. Ambitie stuwt een mens roekeloos vooruit. Tot hij beseft dat het er allemaal weinig toe doet... Ook mij overkwam het en plots was ik zestig geworden en besepte ik dat ik mezelf had voorbijgelopen. Van het weinige dat ik mij daarover nog kon herinneren, vreesde ik dat het niet eens de moeite waard was geweest.

Hoelang heb ik nog te gaan? Hoeveel tijd rest mij hier beneden nog? De relativiteit van de tijd, en dan bedoel ik niet die van Albert Einstein met zijn rond de aardbol rondtollende atoomklokken, heeft me steeds parten gespeeld. Toen ik nog een dreumes was, kon het niet vlug genoeg gaan. Het aftellen tot 1 juli, 6 december..., het duurde een eeuwigheid. En nu, een dikke halve eeuw later, probeer ik permanent met de rem op te leven. De 365 dagen tussen twee verjaardagen zijn in een zucht voorbij en nog nooit heb ik zo akelig dicht bij mijn einde gestaan als nu, dit eigenste ogenblik.

Hoe zou het er aan de andere kant uitzien, vraag ik me dan af. Er is nog nooit iemand teruggekeerd om het te komen uitleggen, be-
weerde mijn moeder wel eens. Zal ik springen, met de ogen dicht,
vol vertrouwen? Mocht ik kunnen kiezen, dan stel ik me mijn
laatste uur het liefst voor als een doordeweekse late avond: ik kruip
onder de dekens, doe het licht uit en leg me op mijn zij, benen
ingetrokken om in te dommelen, op te stijgen naar dromenland,
niet meer te hoeven wakker worden.

En daarna? Ze mogen mij ergens uitstrooien of toedekken met een
grafsteen. Eigenlijk voel ik wel iets voor het laatste, want kerk-
hoven boezemen mij al lang geen vrees meer in. Bovendien
situeert een zerk iemand in ruimte en tijd. Een laatste voetafdruk.
Een vriend noemt de laatste rustplaats het vliegveld. Wie daar ligt
is altijd klaar om op te stijgen, mocht de gelegenheid zich
onverwacht voordoen.

Het leven is slechts een zucht ...

09/12/2019

'de dood is niet het doven van het licht, maar het uitblazen van de lamp omdat
de dag is aangebroken'

Rabindranath Tagore

Indien de klimaatopwarming een vaststaand feit is, dan zal de menselijke soort er zowat in haar eentje voor gezorgd hebben dat het zo broos evenwicht hier onder onze unieke kwetsbare dampkring schier onomkeerbaar, onherstelbaar werd verstoord en dat dit, in het licht van het moment waarop het eerste leven hierbeneden ontstond, werd gerealiseerd in de fractie van een seconde...

| KANTELPUNT |

De man stond het ongegeneerd, want onnodig luid, uit te leggen aan de vrouw aan de andere kant van de balie. Hij had het over onze voetafdruk, daarbij breed gesticulerend en vaag wijzend naar iets achter zijn rug: de quasi lege ruimte met de geldautomaten, de straat, de rest van de wereld... Omwille van mijn aanwezigheid, daar en dan, voelde ik me, het ligt nu eenmaal in mijn natuur, op een ongemakkelijke manier persoonlijk aangesproken.

Om niets te moeten missen van het betoog van de drukdoende man bleef ik zo onopvallend mogelijk talmen. Met mijn gezicht naar de automaat gekeerd begon ik onder het scherm op de toetsen te tikken. Toen ik even opzij durfde te kijken, merkte ik dat de balie mevrouw de kerel met grote ogen zat aan te gapen. Verbaasd? Nee, eerder geïrriteerd, nerveus leek ze, want ze begon aan haar computerklavier te pulken, te schuiven op haar stoel.

'Ja maar, meneer.. ', probeerde ze aarzelend. Zou ze de man er beleefd op durven wijzen dat ze niet was opgezet met zijn ongevraagde tirade, wou ze toch met hem de discussie aangaan? Maar prompt werd ze de pas afgesneden: 'U begrijpt het niet goed. Ik probeer u uit te leggen dat wij hier met veel teveel volk